

Colloquia

2014/2015

Glasilo študentov Teološke fakultete

COLLOQUIA

2014/2015

Glasilo študentov Teološke fakultete

Izdajatelj: Študenti Teološke fakultete

Poljanska cesta 4

1001 Ljubljana

E-pošta: colloquia2@gmail.com

Spletna stran: <http://colloquia2.wordpress.com/>

Odgovorna urednica: Urška Flisar (LJ)

Glavna urednica: Nina Ditmajer (MB)

Lektorica: Nina Ditmajer

Oblikoval in tehnično uredil: David Kunstek Kneževič

Fotografija: Mateja Gašperin

ISSN 2350-594X

KAZALO

Uvodnik.....	5
---------------------	----------

Poezija

JanŠmarčan.....	8
-----------------	---

Recenzije in polemike

Urška Flisar, Eksegeza Peteroknjižja (Maria Carmela Palmisano, 2014).....	11
Nina Ditmajer, Al' prav se piše Alah ali Allah?.....	16
Samo Skralovnik, Razmišljanje o trilogiji Hobit.....	23

Razmišljanja

Klavdija Stanonik, Naj bolezen ne postane nujni del staranja – veselo srce podarja zdravje, potrtr duh pa suši kosti.....	28
Mateja Vidovič, Je apoftegma o askezi aktualna za študij?.....	31

Intervju

Asistentka Saša Batistič.....	35
-------------------------------	----

Tomaževa proslava 2015

Tadej Ložar, Poročilo o Tomaževi proslavi.....	39
Red. prof. dr. Anton Štrukelj – naj profesor	41
Tanja Pate – naj asistentka.....	43
Miha Pate – naj strokovni sodelavec.....	43

Poročila z dogodkov

Samo Skralovnik, Mednarodni ekumenski simpozij Teologija v dialogu.....	45
---	----

Urška Flisar

UVODNIK

Spet je leto naokoli in pred nami je nova izdaja revije Colloquia. Lanski pisec uvodnih besed, dr. Aleš Maver, je predlagal, naj revija ne bo dolgočasna, naj povzroča ustvarjalno kričanje, ki se bo prelevilo v zaresno harmonijo. Ustvarjalci revije smo se po najboljših močeh trudili, da bi sledili toku in vam tako, dragi bralci, postregli z aktualnimi temami. Zavedamo se namreč, da je potrebno biti v koraku s časom, v dialogu s svetom. Za slednjega se Cerkev zelo trudi; po Drugem vatikanskem koncilu je to ena izmed njenih ključnih nalog. Potrebno je biti v dialogu tako z drugimi verstvi (medreligijski dialog), kakor tudi z različnimi strujami krščanstva (ekumenizem). O tem veliko poslušamo že na predavanjih, verjamem pa tudi, da smo tako študentje kot profesorji in drugi zaposleni na Teološki fakulteti brez predsodkov in v pripravljenosti za povezovanje in sprejemanje drugačnosti.

Če bolje pomislim, smo v Sloveniji zadnje čase prav mi, člani Teološke fakultete, označeni kot »drugačni«. Ko ljudje izvedo, da študiram teologijo, me (tisti, ki sploh vedo, kaj to je in o čem se gre) vsi le debelo gledajo, kot če bi jim rekla, da se ukvarjam, oprostite pretiravanju, s prostitucijo. Nasprotniki vere oz. bolje rečeno Cerkev, ki je čedalje več ljudi ne prenese, mi, kakor tudi vam, nenehno očitajo, kako je Cerkev staromodna, nečloveška, kako uči eno, dela drugo ipd. Verjetno ne poznajo nauka zadnjega vesoljnega zbora, ki je bil v marsičem drugačen, in čeprav bomo letos praznovali petdesetletnico njegovega zaključka, je še vedno zelo aktualen in na žalost še ne popolnoma uresničen. Zgoraj navedeni primer je lep dokaz, da Cerkev krvavo potrebuje dobre pastoralne načrte in še boljše pastoralne delavce, ki bodo z vnemo, srcem in vero služili Najvišjemu. Vsi mi smo poklicani, da se trudimo po najboljših močeh pokazati ljudem, da nismo za časom, da smo naprednejši kot marsikdo drug. Poglejmo v samo zgodovino krščanstva (človeštva). Kristjani smo danes tisti ljudje, ki priznavamo Kristusa za Mesijo. Judje ga še danes niso prepoznali v nobenem preroku, še vedno čakajo nanj. Krščanski duhovniki in redovniki so bili mnoga stoletja najbolj izobraženi ljudje, torej zagotovo niso mogli živeti v »dobi« neandertalcev, kot jim nekateri najraje pripisujejo. Danes se svet vrti le okoli znanosti in dokazovanj, ljudje verjamejo le še v to, kar vidijo (ali pa še to ne). Zaradi tega mnogi ne verujejo v Boga, saj ga ne morejo videti, okusiti, otipati in povohati. Res je, da tega ne moremo storiti, lahko pa Ga slišimo, a marsikdo tega noče. Če želimo z nekom vzpostaviti odnos, dialog, mu moramo znati tudi prisluhniti.

Dragi bralci, vsem, ki smo prispevali svoje atome moči v pričujočo revijo, bo v največje veselje, če boste sedaj prisluhnili duhu naše Colloquie. Verjamem, da bo vsak našel nekaj, kar bo pritegnilo njegove vidne čute, in iskreno upam, da nihče ne bo ostal ravnodušen. Iz svoje strani lahko rečem le še *Acti labores iucundi* (Opravljeno delo je prijetno).

Poezija

Fotografija: Mateja Gašperin

Jan Šmarčan

Jan Šmarčan (1979) je študent 2. letnika Teoloških in religijskih študij na Teološki fakulteti v Mariboru ter mariborski pesnik, ki svoja dela redno objavlja v literarnih revijah (Dialogi, Mentor, SRP, Locutio, Lirikon, Liter jezika ...), različnih zbornikih, radijskih oddajah (Literarni nokturmo) in drugod. Prav tako pogosto sodeluje na literarnih festivalih, branjih in drugih prireditvah v Sloveniji in tujini. Od leta 2012 je tudi urednik elektronskih objav MKC Črke. Svojo prvo pesniško zbirko **Njej** je izdal pri založbi Litera (2009). Njegova druga knjiga **Tebi** je izšla pri založbi Droplja konec leta 2014.

Stopaš po mestnih pokopališčih in prižigaš sveče mrtvim sorodnikom. Eni so ti kuhali kavo, drugim si jo kuhali ti, tretji so jo s teboj pili. Je zgodnja noč zgodnje pomladi in v mrazu brli tisoče lučk, tako na nebu kakor na zemlji. Iz odsotnega pogleda, uperjenega v križ na obzorju, te prebudi pisk telefona. Mlada ženska, ki si jo še mlajšo ljubkoval pred leti, ti pošlje sporočilo. Zanima jo, ali bi se ji pridružil, ko bo upihnila sveče na rojstnodnevni torti. Opravičiš se. Je čas prižiganja in ne ugašanja sveč.

Nekaj si iskala po Bukvarni, nemara knjigo. Pozdravil sem te in ti si mi vrnila pozdrav, nato sem obnemel ob pogledu na tvoj nos, žarel je z žarom mlade ženske. Posvetil sem se delu in se vedno bolj pomikal proti terasi, na kateri si si dala opravljanje s telefonom. Ponudil sem ti kavo in z veseljem ugotovil, da ti moje zalezovanje ugaja. Končal sem z delom in se ti pridružil na cigareti. Medtem si izvlekla fotoaparatus in mi velela, naj berem poezijo. Ubogal sem te in ti s polomljenim glasom bral svoje verze. Zaradi tvojih nagajivih oči sem postal neartikuliran. Za trenutek sem obmolknil. »Beri naprej,« si dejala, »všeč mi je.« In me ovekovečila. »Daj mi mejl, ti bom jutri poslala fotografije. Boš jutri tu? Pridem, če boš tu.« Jutri sem se ves dan tresel in ob koncu dneva moral ugotoviti, da te ni bilo. Nemara še vedno razvijaš fotografije.

V centru države postojiš ob pivu in pokličeš znanca za denar, ki služi pivo in cigarete. Tam na vzhodu boš napolnil avto s stroji, ki žrejo travo, in nato boš izginil med knjige, prekrite s prahom. Siva lepotica bo ugasnila cigareto in te prosila za prevoz. Njen mož se ti bo nasmehnil kot sinu in pripovedoval zgodbe o tem, kako je vijoličen preganjal zelene zmaje čez Glavni trg. Pet metrov stran bo deček pil sok in si zadovoljno obliznil ustnice. Lasciven stric bi odhitel na stranišče in stokal ob spominu na njegovo športno telo, ti pa se med razmišljanjem, ali je mar rdeči zmaj na mizi pred tabo znamenje novega kroga, odpraviš nazaj med hribe.

Ta prekleta vročina in vonj avtomobilov, manj jih je, izbrala sva noč. Kakor da se peljeva v raj Alamuta. Zaužiješ, zaspiš in greš. Prebudiš se drugje. Vonj morja in glas trajekta. Popotniki in ribiči, kurbe in vazali. Le eno jih združuje – bližina morja. Kakor kobilice zaužijejo hrano in vedo: Tam je Vajtapu. Vajtapu je meja. Onstran si Ti.

Sediš v hotelu in zreš v jutro oblačnega mesta. Veseliš se povratka v njen objem in nasmehneš se, ko bo strokovno ocenila tvoje fotografske impresije. Sprašuješ se, kako bo, ko se naslednje leto vrneš in nadaljuješ svojo zgodbo. Leta nazaj nisi poznal njenih lic in nisi vedel, da te bo pot pisala vodila v tuje dežele. Teden nazaj si se vrnil iz kraja, kjer tvoja reka izgine v valovih velike reke. Velika reka se tukaj razcepi in komarji so veliki. Tvoja reka se razcepi na koncu tvojega mesta.

RECENZIJE IN POLEMIKE

Fotografija: Mateja Gašperin

Urška Flisar

(3. letnik, Teološke in religijske študije)

EKSEGEZA PETEROKNJIŽJA: »KER JE LJUBIL TVOJE OČETE« (5 MZ 4,37) (MARIA CARMELA PALMISANO)

1. O AVTORICI IN DELU

Avtorica knjige, Maria Carmela Palmisano, je leta 2006 doktorirala iz bibličnih ved na Papeškem bibličnem inštitutu Biblicum v Rimu. Istega leta je postala asistentka, čez tri leta pa docentka na Teološki fakulteti v Ljubljani, kjer poučuje predvsem Staro zavezo. Leta 2014 je izdala delo *Eksegeza Peteroknjižja »Ker je ljubil tvoje očete«*. Gre za triindvajseti priročnik, ki ga je izdala Teološka fakulteta v Ljubljani, in za prvi priročnik, ki ga je za omenjeno fakulteto napisala prof. Palmisano.

2. POVZETEK VSEBINE

Kot pove že naslov priročnika, je vsebina le-tega eksegeza Peteroknjižja oz. petih Mojzesovih knjig. Preden avtorica predstavi ključna besedila vseh petih knjig, posveti nekaj besed temu, da bralce vpelje v samo eksegezo Peteroknjižja. Beseda »*Peteroknjižje*« pomeni »pet zvitkov«. Gre za nezaključeno literarno enoto, saj Izraelci ob koncu Devteronomija še vedno niso bili v obljubljeni deželi. To je tudi poglavitni razlog, da so se izoblikovale različne domneve o zamejitvi prvega sklopa starozaveznih knjig. Avtorica razloži različne domneve, nato pa se posveti eksegezi Peteroknjižja od srednjega veka do danes, pri čemer izpostavi vse pomembnejše eksegete in njihove teorije. Neke vrste prelomnica se je zgodila okrog leta 1850, ko je več eksegetov razlikovalo tri vire: elohistični, jahvistični in devteronomistični vir. Pozneje so dali pomen še duhovniškemu viru. Vse štiri vire avtorica na kratko opiše (največji poudarek je namenjen duhovniškemu viru) in obenem razloži teologijo duhovniškega avtorja, ki daje poudarek redovnikom in pozna le zavezo z Noetom in Abrahamom. Duhovniški avtor začne svoje poročilo s poročilom o stvarjenju, temu pa sledijo očaki, Izraelov izhod iz Egipta in pot do obljubljene dežele. Na koncu uvoda pa se posveti še sinhronemu študiju Peteroknjižja. Sveto pismo lahko obravnavamo na eksegetski način le, če poznamo eksegetske metode (zgodovinsko-kritična, narativna ali pripovedna, literarna, retorična in kanonična metoda), ki jih avtorica na kratko opiše.

Sledi obširnejše poročilo Geneze oz. Prve Mojzesove knjige. Avtorica predstavi prvo poročilo o stvarjenju (1 Mz 1,1–2,4a) sveta in človeka po dnevih in vrsticah v besedilu, temu pa sledi še drugo poročilo o stvarjenju (1 Mz 2,4b–25). Še posebej se dotakne samega stvarjenja žene, vse skupaj pa zaključi s pregledno tabelo, ki primerja prvo in drugo poročilo o stvarjenju. Tako kot v Svetem pismu tudi priročnik nadaljuje s pripovedjo o prvem grehu (1 Mz 3,1–24). Pripoved je razdeljena na štiri dele (poročilo o grehu, zasliševanje, sodba in kazen, zadnji Božji posegi), vsakega izmed njih avtorica tudi razloži. Sledi pripoved o bratomoru (1 Mz 4,1–16,25), ki je razložena glede na vrstice v Svetem pismu. Prva vrstica je pripovedna, od druge do osme vrstice je opisana krivda, temu sledi zasliševanje v deveti in deseti vrstici, v naslednjih dveh pa izrek kazni. Trinajsta in štirinajsta vrstica govorita o sklicevanju na Boga, temu pa sledi Božji odgovor. V šestnajsti vrstici pa je zaključek odlomka.

Od šestega do devetega poglavja Geneze beremo dve različni poročili o vesoljnem potopu. Eno poročilo pripada duhovniškemu, drugo jahvističnemu viru. Avtorica knjige ne omeni, da imata ta dva vira krožno zgradbo. »Začne se z Božjim sklepom, da bo uničil človeštvo z vsemi živimi bitji vred, konča pa se z Božjim sklepom, da ne bo nikoli več preklel zemlje zaradi človeka niti ne bo več udaril nobenega živega bitja. Prav to nasprotje med začetkom in koncem daje celotni pripovedi izrazito teološko naravo in odpira temeljna vprašanja o Božji in človeški pravičnosti« (Krašovec 1999, 78). Vsakemu se v tem primeru porodi vprašanje, ki se navezuje na Božjo pravičnost. Krašovec je zapisal, da so na eni strani navedeni razlogi za vesoljni potop, na drugi strani pa za Noetovo rešitev. Izjavi o vsestranski hudobiji ljudi sta splošni, vendar jasno kažeta, da ne gre za ontološko krivdo, temveč zavestno krivdo človeštva v njenem polnem pomenu (prav tam, 80). V pregledni tabeli je prikazana primerjava med obema poročiloma, ki nam pokaže, kaj eno in drugo poročilo pravita o vzroku potopa, o Božji odločitvi, napovedi potopa, o ukazu glede vstopa v ladjo, o vstopu živali, Noetu in družini ter o samem začetku potopa, naraščanju vode, uničenju živih bitij, koncu potopa, upadanju vode, tudi o pripravi na izstop in Božji obljubi o neuničenju sveta. Krašovec v svojem delu dodaja, da je med viroma občutna razlika, ko ta pripovedujeta o Noetovi rešitvi. Jahvist namreč ne omenja Noetovih kvalit, temveč le skopo ugotavlja, da je Noe v Gospodovih očeh našel milost (1 Mz 6,8). Duhovniški vir pa v 6,9 neprestano omenja Noetove popolnosti (prav tam, 79). Noe je bil po Svetem pismu pravičen mož in je Bogu to dokazal z daritvijo, ki jo Krašovec tudi podrobneje opiše: »Domnevati smemo, da je Bog pripravljen tudi zaradi enega resničnega pravičnika bolj milo soditi množico. Če je nekoč zaradi Adamove krivde preklel zemljo, zaradi vsesplošne sprevrženosti človeštva pa preklical vesoljni potop, bo v prihodnosti zaradi sijajne pravičnosti enega človeka bolj prizanesljiv do vseh ljudi« (prav tam, 82).

V šestem poglavju je opisana pripoved o Abrahamu, prvem očaku. Prof. Palmisano je izbrala tri teme iz obširne svetopisemske Abrahamove zgodbe. Najprej se dotakne pripovedi, ko Bog pokliče Abrahama (1 Mz 12,1–4a), in jo razloži po vrsticah. Druga tema, ki jo opisuje, govori o tem, kako je Bog sklenil zavezo z Abrahamom (1 Mz 15,1–21). To temo razdeli na štiri dele, in sicer prvih šest vrstic govori o izhodiščnem problemu zakasnitve obljub, v drugem delu je govor o pripravi na sklenitev zaveze, tretji del vsebuje napoved egiptovske sužnosti, v zadnjem delu pa pride do sklenitve zaveze. Za tem govori še o tretji temi, ki je zapisana v 1 Mz 22,1–19. To je pripoved o Abrahamovi preizkušnji, ko mu je Bog naročil, naj daruje svojega sina, edinca, za žgalno daritev. Tudi na tem mestu avtorica besedilo razlaga po vrsticah, temu pa doda še zanimivo koncentrično zgradbo.

V sklopu Geneze obravnava tudi Jakobovo pripoved, kjer izpostavi Jakobove sanje (1 Mz 28,10–22) in njegov boj z Bogom (1 Mz 32,22–33). Več besed je posvečenih Jožefovi zgodbi, ki je v Svetem pismu zapisana v Genezi s pripovedjo od sedemintridesetega do petdesetega poglavja. Začne z Jožefovimi sanjami in s tem, kako bratje prodajo Jožefa. Izpostavi problem oz. razliko, ki se pojavi že v Svetem pismu, saj na nekaterih mestih beremo, da je bil Jožef prodan, drugje pa, da so ga ukradli. Z opisom zgodovinskega ozadja avtorica pojasni problem. Opiše tudi odnos med Judovo in Jožefovo hišo, pozornost daje tudi Judovemu govoru (1 Mz 44,18–34), omenja, kako se Jožef da spoznati (1 Mz 45,1–15), opiše njegove zadnje dneve in smrt (1 Mz 50,1–26), v zadnji točki pa spregovori o polifoniji in simfoniji Jožefove zgodbe.

Sledi eksegeza Eksodusa, ki je zapisana v osmih točkah. Prva točka govori o poklicu Mojzesa (2 Mz 3,1–6). S tabelno uprizoritvijo avtorica primerja prevod iz hebrejščine s prevodom iz grščine. Nato poda teorijo virov, ki jo je leta 1988 zapisal W. H. Schmidt – gre za primerjavo jahvističnega in elohističnega vira. Poleg tega da razloži 2 Mz 3,1–6, poda še podtočko, ki jo imenuje *Status quastionis*. Govori še o odprtih vprašanjih, ki se nanašajo na teorijo virov, doda natančno pripovedno analizo in zaključi s poudarki, ki jih pri razlagi 2 Mz 3,1–6 osvetli pripovedna metoda, kjer primerja obravnavani odlomek z Joz 5,13–15.

Druga točka obravnava Mojzesove ugovore v 2 Mz 3–4 in predstavitev Božjega imena. Naslednja točka se nanaša na 2 Mz 14, kjer beremo, kako so Izraelci prečkali Rdeče morje. Avtorica zapiše, da je to poglavje zelo kompleksno in navede štiri literarne probleme le-tega. V priročniku je opisana pot, v pomoč služi tudi slika oz. zemljevid.

Četrta točka nosi naslov Sinajska perikopa (2 Mz 19–24), kjer prof. Palmisano izpostavi zgradbo devetnajstega poglavja. Obširnejša je točka, ki opisuje zakonike starega Bližjega vzhoda in svetopisemske zakonike. Nekaj besed je namenjenih pravu v Izraelu, nato govori o pravu na starem Bližjem vzhodu. Sledijo osnovne značilnosti starozaveznega prava in značilnosti prava Izraela v primerjavi z mezopotamskim in rimskim pravom.

Šesta točka govori o desetih zapovedih, ki jih najdemo v 2 Mz 20,1–17. Ker jih najdemo tudi na drugih mestih v Svetem pismu, avtorica s tabelnim prikazom poda primerjavo med 2 Mz 20,1–17 in 5 Mz 5,5–22. Nato sledi še razlaga, ki je razčlenjena na vrstice. Sedma točka se veže na 2 Mz 24,1–11. Gre za sklenitev sinajske zaveze, ki jo najprej razloži, nato pa doda še druge zanimivosti, ki se povezujejo s preroškimi knjigami.

Zadnja, osma točka, ki je v priročniku vezana na knjigo Eksodus, je zelo obširna in govori o prelomitvi in obnovi zaveze (2 Mz 32–34). Avtorica spregovori o nekaterih elementih kasnejše zgodovine izraelskega naroda, ki so vsekakor vplivali na končno besedilo. V prvi podtočki opiše potek dogodkov v 2 Mz 32, ki še ima koncentrično zgradbo. Avtorica poda natančno analizo, predvsem od prve do šeste vrstice, ki govorijo o prepovedi greha in razlogih za greh, ter od sedme do štirinajste vrstice, kjer je prva Mojzesova prošnja za odpuščanje. V pripovednem slogu avtorica spregovori o Mojzesovih ukrepih v 2 Mz 32 in o drugi Mojzesovi prošnji. Druga podtočka opisuje odhod, ki je najprej razložen v 2 Mz 33, tretja podtočka pa se navezuje na 2 Mz 34, kjer beremo o obnovitvi zaveze.

Nekaj besed je namenjenih Levitiku. Prvo poglavje nosi naslov »*Bodite sveti, ker sem jaz svet*« (3 Mz 19,2). Poda eksegetsko analizo, temu pa sledi primerjava z nekaterimi sorodnimi mesti v Peteroknjižju.

Četrta Mojzesova knjiga ali t. i. Numeri je predzadnja knjiga Peteroknjižja. Avtorica mu posveti le eno poglavje, ki govori o daru Božjega duha starešinam (4 Mz 11,4–35). Opisuje, kako so postavljali starešine, nato pa še o Božjem duhu, ki je omenjen v 4 Mz 11,16–30.

Priročnik se konča z izbranim poglavjem iz Devteronomija. Ta se nanaša na 5 Mz 4,1–40, ki govori o tem, kako je Bog podaril Izraelu Postavo, in o tem, kako Božja zvestoba kliče k Izraelovi zvestobi. Maria Carmela Palmisano napiše kratko primerjavo med prvim (5 Mz 4,1–40) in drugim (5 Mz 4,44–28,68) Mojzesovim govorom. Drugi del je razdeljen na tri dele, in sicer uvod (v. 1–8), rotilni govor (v. 9–31) in zaključek (v. 32–40). Vsak del je podrobno opisan.

3. CILJNA SKUPINA

Priročnik je v prvi vrsti namenjen študentom in slušateljem predmeta Eksegeza peteroknjižja, ki se izvaja v tretjem semestru izobraževanja na Enovitem magistrskem programu teologije na Teološki fakulteti v Ljubljani. Predmet poučuje avtorica priročnika, dr. Maria Carmela Palmisano. Priročnik pride v poštev že v nižjem letniku (pri predmetu Uvod v Staro in Novo zavezo), saj lepo razloži določene vsebine, ki se že tam obravnavajo. Seveda lahko priročnik uporabljajo tudi drugi laiki, ki jih zanima eksegeza oz. voditelji bibličnih skupin.

4. OSEBNO SPOROČILO

Priročnik Eksegeza Peteroknjižja »Ker je ljubil tvoje očete« je napisan v razumljivem jeziku, bere se lahkotno, seveda pa je predpogoj za dobro razumevanje priročnika poznanje Peteroknjižja. Čeprav ima večina zgodb eksegetske razlage po vrsticah in so nekatera besedila iz Svetega pisma, predvsem ko se primerja različne vire, celo citirana, je priporočljivo, da študent pri študiju uporablja Sveto pismo in lahko sproti bere izvirni tekst.

Izbrane teme se zdijo smiselne, poudarek je predvsem na prvih dveh Mojzesovih knjigah, omenjene so zgodbe in teme, ki so se avtorici zdele pomembne. Manjka pa na primer zanimivo poročilo o Izaku ali pa srečanje Mojzesa s faraonom in deset nadlog, ki jih je Bog poslal nad Egipt. Ne najdemo tudi poročila o praznovanju pashe. Avtorica je verjetno te teme izpustila, ker je priročnik vezan na študijsko snov, kjer so teme omejene glede na število ur, ki jih vsebuje predmet.

Razdelitev na poglavja, podpoglavja, točke je jasna in zelo smiselna. Pomembnejše besedilo je napisano krepko, hebrejski izrazi so zapisani v ležečem tisku. Besedilo je popestrjeno tudi s slikovnim gradivom in jasnimi tabelami, ki so študentu v veliko pomoč pri primerjavi posameznih besedil. Priročnik vsebuje tudi nekaj zanimivih opomb, bogat seznam bibliografije, ki jo je avtorica uporabljala pri pisanju, pregledno kazalo in seznam kratic, ki jih uporablja skozi celo knjigo.

Nina Ditmajer

(3. letnik, Teološke in religijske študije)

AL' PRAV SE PIŠE ALAH ALI ALLAH?

1. Novi prevod Korana v slovenščino in polemika o zapisu imena Alah

Leta 2014 je Založba Beletrina izdala novi prevod Korana v slovenski jezik. Do sedaj smo Slovenci lahko uporabljali dva prevoda: prvega je po srbohrvaški izdaji prevedel Klemen Jelinčič Boeta (2003), drugega pa iz angleškega prevoda Erik Majaron (2005). Prvi slovenski prevod iz arabskega izvirnika sta pripravila Margit P. Alhady in Mohsen Alhady. Iz spremne besede izvemo, da je prevod pravoverni in ne literarni. Prevajalca sta dajala prednost pomenski ustreznosti prevoda, »ki jasno in nedvoumno predstavlja ortodoksno islamsko tradicijo in ji v ničemer ne nasprotuje.« (Alhady 2014, 567.) Prevodne možnosti posameznih besed in besednih zvez sta preverjala tudi v Mohamedovih izrekih – hadisih in v razlagah – tafsirjih priznanih islamskih verskih učenjakov. Pregledala sta tudi več različnih arabskih prevodov v slovanske in druge evropske ter svetovne jezike. Nista tvorila novih slovenskih skovank, temveč sta se poprej posvetovala s slovenisti. Arabski člen sta zapisala z veliko začetnico in ga z vezajem ločila od arabske besede. Podvojenih soglasnikov načeloma nista pisala, saj tega slovenski pravopis ne dopušča, sta ga pa izjemoma prekršila pri zapisu osebnega lastnega imena za Boga: Allah – pri tem se prevajalca sklicujeta na živost jezika in njegovo nenehno spreminjanje skozi čas; pri prečrkovanju sur iz arabščine sta sledila slovenskemu pravopisu, le izjemoma sta z opuščajem (') označila arabski polglasnik *ajn* (npr. *Al-An'ám*); kratki samoglasnik *a* je zapisan kot *a* (npr. *kaf*, *sad*, *dad*, *ta*) in ne kot *e* (slednji zapis najdemo v bosanščini, makedonščini in albanščini). V slovenskem slovstvu je do sedaj bil v veljavi zapis besede *Álah* brez podvojenega soglasnika *-l-* ter z naglasom na prvem zlogu. Prevajalca predlagata zapis imena s podvojenim soglasnikom *-l-* ter z naglasom na neprvem zlogu: *Alláh*. To potrditev sta našla v nekaterih slovanskih prevodih, ki prav tako pišejo dvojni *-l-*¹ (češki, bolgarski, ruski, poljski, bosanski, ukrajinski), ter v nekaterih drugih evropskih prevodih (nemški, dva angleška, francoski, italijanski). Tudi pri zapisu drugih osebnih lastnih imen sta prevajalca dajala prednost fonetičnemu zapisu, npr. *Davud* (David), *Harun* (Aron), *Iļjas* (Elija), *Aljasa* (Elizej), *Jahja* (Janez), *Isa* (Jezus), *Jusuf* (Jožef), *Musa* (Mojzes), *Nuh* (Noe), *Sulejman* (Salomon) ... Ti zapisi se ujemajo z bošnjaškim prevodom. Prevajalca pa, v nasprotju z bošnjaškim prevodom, nista zapisovala podvojenih soglasnikov v naslednjih besedah: *džahanam* (džehennem), *Ajub* (Ajjub), *Meka* (Mekka), *Ras* (Rass),

¹ Z enojnim *-l-* pa pišejo naslednji jeziki: slovaščina, beloruščina, hrvaščina, srbsščina, makedonščina, litovščina, gruzinščina, španščina, portugalščina ...

Tuba (Tubba), *Uza* (Uzza), *Zanun* (Zannun). Tako se zapis osebnega imena Alah z dvojnimi -l- (*Allah*) zdi vendarle premalo utemeljen. Prevajalca sta v kasnejših polemikah, ki so se razplamtele na spletu in forumu sloviti, poskušala še bolje razložiti izbiro imena, npr. dejstvo, da zapis Alah spominja na arabsko besedo *álah* (edninska oblika), ki v arabščini pomeni orodje. Pri tem sta ponovno poudarila, da le prevodi s takim zapisom, kot je v novem slovenskem prevodu, veljajo za pravoverne. A nesprejetost tega prevoda pri slovenskih muslimanskih skupnostih govori drugačno zgodbo.

2. Etimološki vidik

Beseda Alah, ki izhaja iz zveze določnega člena *al-* in besede *ilāh*, označuje lastno ime za Boga, medtem ko beseda ilah brez določnega člena označuje splošno ime za boga, boštvo. Osebno ime za Boga tako nastane z zlitjem določnega člena in besede ilah ter z onemitvijo samoglasnika *i*.

Beseda Alah izhaja iz istega korena kot hebrejska beseda *Elohim*, ki je množinska oblika splošnega imena za boga – *El*. Aramejska ustreznica te besede pa je *Elah* (Ela). Arabski kristjani rabijo tudi ime *Allāh al-Ab* (Bog Oče).

3. Pravopisni vidik

Po Slovenskem pravopisu (2001), člen 222, dolge soglasnike izgovarjamo navadno:

»Če ne gre za običajne meje besed ali besednih delov (med delom, oddati, superrevizija), kjer so tudi v slovenščini možni *t. i. dolgi soglasniki*, tudi vse tuje dolge soglasnike izgovarjamo navadno: *Anna, Schiller, allegro* = [ána, šíler, alégro].«

Člen 1121 nam predstavi prečrkovanje arabskih soglasnikov, samoglasnikov in drugih pisnih znamenj v slovenščino:

»Znamenji ' in ' pri domačenju opuščamo: *Ánvar, Ómar*. Namesto *dž* imajo v egiptovski arabščini *g*: *Gamál, Gíze*. Črko *i* po arabskem izgovoru pišemo z *i* (*Saíd*) ali z *j* (*Lájla/Lêjla*). Črko *u* po arabskem izgovoru pišemo z *u* (*Daúd*) ali z *v* (*Sávt al Aráb*). **Namesto dvojnih soglasnikov jemljemo enojne: *Mahalla – Mahála*** [krepko označila N. D.]. Prevzete zapise s *sh*, *y* in *q* podajamo s *š*, *j* in *k*: *Šárif, Júsuf, Abdelkáder*. V podomačenih imenih pišemo in govorimo, kakor je že ustaljeno, npr. *Korán, Ómar, Granáda*. Naglas je v arabskih besedah navadno na predzadnjem ali edinem zlogu; če je ta kratek, se naglas umakne na prejšnji zlog: *kitábun, fêriha*. Člena *al* v arabskih zemljepisnih imenih navadno ne pišemo; pri osebnih imenih ga pišemo z veliko začetnico in ločeno od imena; pred *d* *t* *s* z *r* in *š* namesto *l* v *al* izgovarjamo kar te glasove, pišemo pa *al* ali *pa l* priličimo naslednjemu zobniku ali šumevcu: *Al Šáms, Aš Šáms*.«

Tudi v Bajčevi idr. *Slovenski slovnici* (1956, 51) najdemo zapis z enojnim -l-: *Jupiter, Venera, Perun, Bog, Alah* [krepko označila N. D.]— *bogovi, vile, rojenice, vedomec, povodni mož*.

V prejšnjem *Slovenskem pravopisu* (1962, 35) prav tako ni podvojenih črk: *Pri veroslovnih in poosebljenih bitjih pišemo z veliko prava lastna imena posameznih bitij, kakor: Jupiter, Venera, Donar, Perm, Živa, Buda, Alah* [krepko označila N. D.], *Jahve, Bog*. Prav tako v slovarju na koncu pravopisa (prav tam, 101): **Alah** -a m, **Alahov** -a -o: ~ *blagoslov* [krepko označila N. D.]. Ostali slovenski pravopisi (1899, 1920, 1935, 1950) sploh ne vsebujejo imena Alah.

Slovenski slovarji (SSKJ, SNB, Pleteršnik, zgodovinski slovarji) ne vsebujejo imena Alah.

4. Prevajalski vidik

V Stari zavezi najdemo za Boga več imen: Jahve (ehjeh ašer ehjeh); El Šadai, El Roi, El Olam, El Eljon; Elohim; Sabaoth (gospod čet); Melek (kralj); Adonai (moj Gospod). Že prvi prevajalci Svetega pisma so ime JHWH nadomeščali s splošno oznako GOSPOD. V nekaterih slovenskih prevodih Svetega pisma ločujejo obe imeni: GOSPOD ali BOG, kadar gre za YHWH, in Gospod, kadar gre za Adonai.

Novi prevod Korana slovenski prevajalski tradiciji ne sledi niti pri drugih že uveljavljenih osebnih lastnih imenih: Marija, Janez, Jezus, Jakob, Jožef. Pod tujim imenom Ruh Alkudus najdemo celo poimenovanje za Svetega Duha. V Koranu je za Boga uporabljenih več imen, t. i. 99 Alahovih imen, npr. Al Ahad, Al Hamid. Tudi novozavezni Bog se sicer v arabščino prevaja z lastnim imenom Alah. V nekaterih evropskih prevodih najdemo namesto imena Alah kar zapis Bog: dva češka prevoda (Ivan Hrbek, A. Richard Nykl), nemški prevod (Adel Theodor Khoury), trije angleški prevodi (Ahmed Ali, Arthur John Arberry, Muhammad Asad), poljski prevod (Jozef Bielawski).

5. Arabski izraz za poimenovanje Boga v slovenski literaturi²

Anton Aškerc v svojih Baladah in romancah zapiše to ime z dvojnimi soglasnikom: »Glej, kakó naj misliti prestanem? V duhu nosim svet in – tebe, Allah! Glej, kakó naj z mečem se razstanem!« Tak zapis najdemo tudi pri **Ivanu Cankarju**, Nauk ljubezni romanca: »Mladi Omar na zemljó poklekne, skloni glavo in goreče moli: "Ti, ki vladaš gori nad zvezdami, vladaš zemlji in sedmerim rajem, ti, ki vidiš v mojo čisto dušo - Allah, tebi jaz nocoj prisegam: vse življenje svoje, vednost svojo darovati hočem v srečo svetu, v slavo tvojo, tvoje svete vere ... Kje je sreča?"« Naslednji avtor, ki zapisuje dvojni -l-, je **Fran Maselj - Podlimbarski** v romanu Gospodin Franjo: »Obotavljajoč se in preiskujoč podzemlje, je nekoliko zaostal. Ko pa je

² Citati iz besedil so izpisani iz korpusa *Nova beseda* (Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU) [http://bos.zrc-sazu.si/s_beseda3.html] in Jezikovnih virov starejše slovenščine IMP [<http://nl.ijs.si/imp/>].

zaslišal iz teme krepke kletve, kakršne se ne spodobijo človeku, ki zna na pamet katekizem in psaltir, je hitro stopil za Jovico, ki je ves razburjen govoril: 'Ako je njegov Allah pravičen; mora ga pahniti v sedmo peklo. Moja skrb bo, da ga pahne čim prej.« Znan avtor je tudi **Josip Jurčič** in njegov roman Jurij Kozjak: »Menihi ingospodje, med njimi Peter Kozjak, so bili že blizu cerkvice. Kar se zasliši od vzhoda in severa znani grozoviti krik: 'Allah, Allah!' in ko blisk se naglo začuje strašna beseda: 'Turki!' In od vzhoda čez Bojanji vrh so dirjali turški konjiki naravnost po travniku proti množici; od severa, od kloštra, so pa vrele druge čete Turkov.« **Vladimir Levstik**, Za svobodo in ljubezen: »Naši prijatelji so bili poštene možje, nekateri med njimi sicer vajeni krvavega boja za križ in svobodo proti trinoštvu vernikov Allahovih – toda vendar poštene in pravični, nezmožni zlobne nakane zoper življenje in blagor svojega bližnjega.« Zapis najdemo tudi v tekstu iz leta 1864 – **Turški pavliha** (avtor: M.): »Na vertu vidi belo podobo, ki se z vzdignjenimi rokami sem ter tje premiče. „Allah je Allah, in Mahomed je njegov prerok!“ zakliče Khoja, lasje pa se mu vzdigujejo kviško.« Naslednja je povest **Jurija Črnogorca, Mahmud** (1870): »Ferhadbeg jezdi počasi in vsa vojska za njim. „Velik je Allah in velik njegov prorok Mohamed!“ prične paša.« Omenjam še črtico iz Bosne **R. Peruška**, Mara Rendića (1897): »Zategnjeno se je razlegel njih klic 'allah ékber' in javljal, da je nastopil 'akšam', ko se spravlja vsaki človek na večerjo in nočni počitek.« Zapis se pojavlja tudi pri pisateljici **Lei Fatur**, Vilemir (1906): »Hripavi glasovi so prekričali vrvenje nevihte: 'Allah herim! Izgubili smo se, aga, kam sedaj?'« **Svetek Anton** v Spominih na okupacijo Bosne (1888) zapiše: »Stokratni odmev živio-klicev v gozdu, glasni krik 'Allah-il-Allah' naših nasprotnikov, žvižganje puškinih krógelj, vrišč in piš ter razpokovanje šrapnélov — to je nepozaben prizor.« **Jovan Vesel Koseski**, V jamo pade, kdor jo drugimu koplje: »Potém se iz divana dvigne, proti Mekí obraz oberne, roke križama na persi pritisne, ter s pripogneno glavo izusti: 'Allah kherim!' — to je, Bog je velik!« **Rado Murnik** v delu Lepi Janičar zapiše dvojni -l- samo v primeru, ko pride izgovor imena iz ust Turka: »Kakor besni se zakade Turki proti nam in kriče: 'Udri džaura! Allah il Allah!' Na holmu grme naši topovi.« Prav tako v delu Gropa in drugi: "Gropa je ravno snemal razkrhnjeni bajonet raz puško, ne meneč se za artilerijski koncert gorskih topov, za strahovito ječanje ranjencev, krik in stok umirajočih vojakov in divji 'Allah-il-Allah!' fanatskih sovražnikov." Isto v zgodbi Abdul Slavožok pa Kara Besedavlj: "Na zračnem omestju vitkega minareta pa se je verni sluga prorokov, krepotni 'mujezin', slovesno oglasil: 'Allah je najvišji Bog! Moj priča glas, Da nikjer nad njega ni Boga vrh nas. Glas vam moj svedoči, da najvišji Bog Allah je; in Mohamed mu je prorok. Blagoslovljeni bodite vsaki čas, Allah je najvišji Bog vrh nas!« Tudi v Slovenskem berilu za šesti razred gimnazije (1854, Miklošič) najdemo **Valjavčev** prevod zgodbe Miklavž Zrinjski v Sigetu s takim zapisom imena Alah: »Turki so kričali svoj allah allah, da se je do neba razlegalo.« Dalje najdemo ta zapis v Slovenskem narodu (1907) pri **Miroslavu Malovrhu**, Strahovalci dveh kron: »Kadar so umolknili, se je čulo čez morje in na turške ladje silovito, skoro blazno vpitje, zdaj „Allah il Allah“, zdaj zopet „Viva San Marko“.«

Zapis z enojnim -I- se pojavi pri naslednjih avtorjih: **Anton Medved**, Pesmi 1: »Vse tovore smo zaman prestregli, vse dotoke vodne zgradili, naskočili mestno zidje stokrat. Divni Alah, milosten nam bodi!'' Sel priteče izpod mesta Kabe, Abdalmálik sluša sla besede: 'Truma ljudstva je ušla iz Kabe, da se tebi, levji sin, pokloni.« **Ivan Cankar**, Erotika: »Ah, kedàr te vzame Alah k sebi v sveti sedmi raj, kaj bo z nami, kaj bo z nami, s hlapci tvojimi tedaj!«; Cankar, Literarno izobraženi ljudje: »Vse človeštvo se je delilo v dve, tri kategorije, natanko označene, s krepkimi, jasnimi potezami omejene, – brez neštevilnih niáns in stópenj, s katerimi je udaril Bog šele nas siromake ... ''O Alah, ti že veš zakaj!''« **Šimon Gregorčič**, Poezije: »Poljubi mu roko: on tvoj je gospod, ti rob si njegov, tvoj suženj je rod. To Alah velevala, in 'prerok' to – ni prav, o junak, ni prav li tako? V gore balkanske koraka junak, ko sonce se niža, ko bliža se mrak.« **Ciril Kosmač**, Hudo je, človek moj!: »Kadar jo granata zažvižga nad strehami, se je z glavo zakopal vame in javkal: Alah! Alah!« **Fran Milčinski**, Dvanajst kratkočasnih zgodbic: »Zapadel si glavo, še danes ti je umreti.' 'Častiti car,' odgovori bekri Mustafa, 'kakor naredita Alah in ti, pravo je. Rekel si, da moram umreti – pravo je.« **Ivan Matičič**, Na mrtvi straži: »Glej, gori izza pristave se je prikazal pisan turban, a v stolpu počí alarmski strel. Glej, novi turbani se zibljejo za vrhom, konjiki vro z vrha v breg: rdeče, modro, pisano se razlije po zelenini, žive barve se tepo v nesoglasju, nad njimi se vije v vetru polumesec ... 'He, alah!' zapoje konjiki svojo bojno molitev. 'Pomagaj sveti Bog!« odjekne doli v taborišču.« **Rado Murnik**, Lepi janičar: »Naposled mi ostane edinole moja verižica. Pomagaj mi, Alah!'' Naglo je otipal podlogo svoje suknjice in se preveril, da je dobro shranjen njegov edini zaklad, ki ga je bil ukradel spretni Sonakaj svoji materi in ga skrivaj vrnil Omarju.«

6. Teološki vidik

V Sloveniji so tri administrativno samostojne islamske skupnosti: Islamska skupnost v Republiki Sloveniji (1976); Slovenska muslimanska skupnost (2006); Društvo za promocijo islamske kulture v Sloveniji. Prva skupnost, **Islamska skupnost v Republiki Sloveniji**, je 24. septembra 2014 na svoji spletni strani objavila Sporočilo za javnost ob izidu Kur'ana v slovenščino. Skupnost je bila v projekt novega prevoda vključena vse od začetka, tj. od leta 2001 z nekdanjim muftijem O. Đogićem. Predstavniki skupnosti so hodili na redne sestanke, prof. dr. Ernes Karić pa je napisal tudi recenzijo, ki je bila podlaga za spremembe v novem prevodu. Kljub temu skupnost prevoda ni sprejela in ga ne bodo uporabljali niti za obredne namene: »Za prevajanje Kur'ana mora prevajalec imeti islamsko teološko izobrazbo, nujno je poznavanje islamskih šol tolmačenja kur'anskega besedila. Poleg tega je poznavanje hadisov poslanca Muhammeda, a.s., zelo pomemben faktor. Poznavanje arabskega jezika je ključnega pomena. Ni dovolj biti samo govorec arabskega jezika, ampak se morajo poznati vse skrivnosti tega bogatega jezika. V primeru tega prevoda Kur'ana niso bili izpolnjeni vsi ti pogoji.«

Papež Janez Pavel II. je začel leta 1979 v teološko terminologijo uvajati pojem inkulturacija. Pojem pomeni vstop neke vere v drugo kulturo. Prvi in zelo pomemben korak inkulturacije islama v slovensko kulturo je vsekakor prevod njihove svete knjige – Korana v slovenski jezik. Poleg treh prevodov v slovenski jezik imajo muslimani na voljo tudi prevod izbranih besedil iz klasične arabščine z opombami Nine Svetlič: *Koran o Koranu, Bogu, islamu* (2003). Zdi se, da se je inkulturacija muslimanov v Sloveniji zataknila pri najnovejšem prevodu, ki nekako samovoljno uporablja terminologijo in se ne ozira na tradicijo. Ker menim, da je uporabljena terminologija odvisna tudi od predvidenih uporabnikov, bom ta problem podrobneje predstavila v naslednjem poglavju.

7. Vidik uporabnika

Prevajalca sta se glede na pregledana besedila (drugi prevodi, slovnice, slovarji, književnost) odločila za zapis nekaterih imen, ki povprečnemu slovenskemu bralcu niso blizu, npr. Allah, Marjam, Isa, Jusuf ... Po drugi strani pa sta namesto Kur'an pisala Koran ter Mohamed namesto Muhamed. Muslimani pri bogoslužju rabijo in priznavajo zgolj arabski jezik. Tako so molitve vedno v arabščini, nagovor – hudba pa je lahko v bosanščini in angleščini. Slovenska muslimanska skupnost poučuje otroke v bosanskem jeziku, tudi učbeniki so zapisani v tem jeziku. Uporabljajo tudi slovenski prevod Korana, ki ga je prevedel Erik Majaron. Glede na to da je najštevilčnejša muslimanska skupnost v Sloveniji, tj. Islamska skupnost v Republiki Sloveniji, zavrnila novi prevod Korana, se lahko upravičeno sprašujemo, kdo so torej ciljni uporabniki tega besedila. Uporaba prevoda v akademske ter študijske namene se zdi primerna, saj so uporabniki kvalificirani bralci – strokovnjaki in polstrokovnjaki (študenti). Tudi uporabnikom pri muslimanskem verskem pouku se prevod ne bo zdel tuj. Vendar ne glede na to da so muslimanski verniki priseljenci (večina muslimanov je bošnjaškega rodu, manjši del pa albanskega iz Kosova ali Makedonije), bi se terminologija v vseh tekstih, povezanih z islamom, morala poenotiti glede na trenutno normo slovenskega jezika z upoštevanjem pretekle literarne tradicije. Sicer omenjeni prevod ne more biti primeren za širšo slovensko javnost, tj. za tiste uporabnike, ki se bodo želeli seznaniti z osnovami islama in spoznati njihovo kulturo ter religijo.

8. Zaključek

V pričujočem kratkem prispevku o novem prevodu Korana sem želela preveriti različne slovenske vire, na katere se prevajalca sklicujeta pri prevodu imena *Alah*. V slovenskih slovnica, slovarjih in pravopisih oblika imena s podvojenim soglasnikom *-l-* (*Allah*) ni izpričana. V slovenski književnosti 19. in začetka 20. stoletja so opazne variacije pri zapisu imena. Vendar se zapis s podvojenim soglasnikom večinoma pojavlja, kadar ime izgovarja protagonist tujega rodu in muslimanske veroizpovedi. Prevajalca upata, da se bo njun predlog vendarle uveljavil v slovenskem prostoru, saj se jezik nenehno spreminja. Pritrjujem njunemu mnenju o jezikovnem razvoju in spreminjanju skozi čas, vendar je

potrebno poudariti, da jezik vedno teži v poenostavitvam (v preteklosti izpričane poenostavitve konzonantskih sklopov tipa čre- > če- (*črevelj* > *čevelj*), -dl- > -l- (*modliti* > *moliti*) itn.). Prevodi svetih besedil v slovenščino že dolgo več ne krojijo slovenske jezikovne norme (od Japlja naprej). Lahko le bežno omenimo sprejetje nekaterih pravopisnih načel, ki jih je uvedel *Slovenski standardni prevod* (1996).³

Reference

Islamska skupnost v Republiki Sloveniji. <http://www.islamska-skupnost.si/novice/2014/09/sporocilo-za-javnost-ob-izidu-kurana-v-slovenscini/>.

Korán: prevod iz arabskega izvirnika. Ljubljana: Beletrina, 2014.

Slovenski pravopis. [Spletna izdaja]. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti; Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti; Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, 2001.

³ Polemika med prevajalci in slovenisti se je odvijala predvsem glede pisanja pridevnika Božji z veliko začetnico; zapisovanja imen na -iel (Daniel) z -i- namesto z -j-; imena duhovnika Hana namesto Ana; pisanje Svetega Duha z veliko začetnico v obeh sestavinah besedne zveze; pisanja Cerkve z veliko začetnico v množinski obliki.

Samo Skralovnik

RAZMIŠLJANJE O TRILOGIJI HOBIT

Z izidom zadnjega dela trilogije Hobita se je zaključilo »holivudsko« popotovanje po Tolkienovem Srednjem svetu. Zadnji del trilogije je sprva nosil isti naslov kot knjižni izvirnik, *Tja in spet nazaj*, a se je kasneje preimenoval v *Bitko petih vojska*. Upravičeno? Z vidika izvirnika najbrž ne. Medtem ko v zadnjem filmu bitka zavzema osrednje mesto, ji pisatelj v knjigi posveti le pičlih nekaj strani, nato pa se Bilbo onesvesti in pride k sebi šele po razpletu bitke, kjer Tolkien nadaljuje svojo zgodbo.

Razvlečeno in že videno

Kar se tiče igralske zasedbe Hobita, je ta dokaj podobna tisti iz Gospodarja prstanov. Nenavadno, ali pa tudi ne, je dejstvo, da v Hobitu nastopajo nekateri priljubljeni liki iz Gospodarja prstanov, ki sicer v Tolkienovi knjižni različni ne nastopajo: na primer Legolas (Orlando Bloom), Saruman (Sir Cristopher Lee), Galadriel (Cate Blanchett). Če k zasedbi prištejemo še režiserja Petra Jacksona, ter dejstvo, da je pustolovščina (komercialno) razdeljena na tri dele, ne moremo spregledati težnje po ponovitvi uspeha trilogije Gospodarja prstanov. Zdi se, da recept »špehastega« Gospodarja prstanov ne deluje tako učinkovito na približno trikrat krajši mladinski fantazijski povesti o hobitskem zmikavu.

Za Hobita bi lahko dejali, da gre za neke vrste predzgodbo Gospodarja prstanov, za Gospodarja prstanov pa za nekakšno epsko razširitev motivov iz predzgodbe. Vzporednih motivov, ki kažejo na to, da Gospodar prstanov idejno sloni na Hobitu, je precej: npr. Bilbov vzpon na Samotno goro v Hobitu in Frodov vzpon na goro Pogube v Gospodarju prstanov; ključni vlogi obeh hobitov prstanonošev, Bilba in Froda; v obeh primerih hobita spremlja posebna odprava, družina škratov v Hobitu in bratovščina prstana v Gospodarju prstanov. V obeh primerih je Gandalf tisti, ki zgodbo zaplete in požene naprej itd.

Ob vsem tem je Hobitu odmerjena približno enaka minutaža kot Gospodarju prstanov, čeprav je slednji bistveno bolj obsežno in predvsem kompleksno delo, ki samo po sebi, z vsemi svojimi razširitvami, kliče po upodobitvi v več delih. Hobit je na drugi strani namenjen pripovedovanju »v polkrogu pred kaminom sedeči gručici otrok«, razmišlja Dušan Ogrizek (1986, 306) v predgovoru Hobita – čeprav je to le eden Hobitovih obrazov. Zaradi navedenih razlogov trilogija Hobita z neverjetnimi 474 minutami filmskega koluta z dokaj počasnim tempom, razvlečenim dogajanjem z (bolj ali manj) enim samim prevladujočim kadrom ne deluje dramsko prepričljivo ... Jackson v trilogijo sicer poskuša vpletati različne

reference iz širšega ozadja – npr. Gandalfov in Radagastov obisk Saronove utrdbe Dol Guldur, soočenje Belega sveta s Sauronom itd. –, vendar brez posebnega dramskega učinka, saj je glavni motiv teh vstavkov poskrbeti za potrebno filmsko minutažo. Nekaj dodatnih minut je filmskim ustvarjalcem uspelo pridobiti še z vpletanjem novih (izmišljenih) likov in celo novih (izmišljenih) razmerij. Tako se pojavi vilinka Tauriel, ki namesto za svojim rojakom in snubcem, Legolasom, pogleduje za škratom z imenom Kili, čigar zunanja podoba zaradi tega razloga ni nič kaj preveč škratovska ...

Mali človek in Gandalfovi opraski

Tolkienova saga Srednjega sveta je gotovo fenomen brez primere, ki pa ima tudi svoje hibe – npr. vlogo Gandalfa. Tolkien se je sam tega dobro zavedal, o čemer pričajo Gandalfovi nenadejani odhodi oz. Tolkienovo načrtno manjšanje večševe vloge. Gandalfova vloga je v Hobitu, kot v Gospodarju prstanov, *ključna*.¹ Vse do dogodka prečenja Mračnega lesa Gandalf sam uspešno reši vse težave, škratje in Bilbo pa so omejeni na vlogo (nerodnih in težave povzročajočih) spremljevalcev. Kljub temu da sta Tolkien in kasneje njegov sin Christopher poskušala razjasniti ozadja Gandalfovih nenadnih odhodov in drugih opraskov, ostaja očitno dejstvo, da je »*natančno in zahtevno pletenje zgodbe nujno zahtevalo pogosto Gandalfovo odsotnost, saj bi večš sicer sam premagal večino preprek, s katerimi se morajo boriti druge osebe*« (Javoršek 2003, 584). Tako Gandalf pred mračnim gozdom odpravo nenadoma zapusti zaradi neimenovanih opraskov. Vzorec se v primerno razširjeni in bolj dodelani različici ponovi v Gospodarju prstanov, kjer Gandalf z barlogom vred zgrmi v prepad Morije. Prihodnost Gandalfa je v obeh primerih nejasna in ima na družčino škratov z Bilbom oz. bratovščino prstana s Frodom povsem enak učinek; na Gandalfovo vsemogočnost pač ni moč vedno računati, na njegovo mesto mora stopiti nekdo drug, vsakdanjik. V knjižni različici lahko opazimo, kako se Gandalfova vloga postopno vse bolj

¹ Gandalf izbere Bilba, Thorinu izroči skrivni zemljevid in ključ, družčino obvaruje pred Ajdi, v Meglenem gorovju kaže pot, pokonča velikega grdina, škrate iztrga iz krempljev njegovih podanikov ter, ko srečno, a popolnoma brez vsakršne hrane in možnosti za nadaljevanje pustolovščine prispejo na drugo stran Meglenega gorovja, za povrh družčino popelje še k Beornu.

manjša, medtem ko Bilbova narašča.² Vse do »resničnega vodje« (1986, 219), tako Tolkien v Hobitu. In prav t. i. mali človek, kakor je zatrjeval Tolkien, je vstopna točka v Srednji svet, kar pa je v holivudski različici zamegljeno. Res je, da ima v filmski upodobitvi Bilbo še vedno pomembno vlogo, vendar gledalca prej kot poistovetenje z Bibom (ali Frodom v Gospodarju Prstanov) pod pritiskom filmskih učinkov vleče k poistovetenju z Gandalfom ali kakšnim drugim mogočnim likom. Vendar najimenitnejša vloga gre najmanjšemu – Bilbu Bogataju. To je paradokсно in neobičajno za sodobno zahodno percepcijo, nikakor pa ne tuje krščanskemu duhu. Bilbo ni modrec, ne vojščak, ni posebej izobražen, niti ne kaže kakšnih drugačnih obetov za primernost vloge. Povrh vsega je Bilbo zaprisežen zapečkar, ki bi se, če bi se le lahko, za ceno dobre večerje in polne pipe tobaka odpovedal celotnemu potovanju, vojnemu izplenu ... Zdi se, kot bi se sredi vsega znašel po nečednem naključju. A vendar je Tolkien Gandalfu položil v usta besede, ki to jasno zavračajo. Bilbu namreč na koncu potovanja izreče znane besede: »Saj ne misliš resno, kaj, da si bredel skozi vse pustolovščine in odnašal celo kožo samo zato, ker se ti je obračalo kolo sreče in samo zavoljo tebe?« (Tolkien 1986, 298.)

Izida bitke petih vojska, kakor ne razpleta velike bitke na poljanah Pelennor v Gospodarju prstanov, ne odloči fizična moč, temveč »majhne« odločitve usmiljenja in ljubezni. Tolkienova vstopna točka je torej mali človek z majhnimi vsakdanjimi dejanji. Gandalf je v prvem delu trilogije na vprašanje Galadiel: »Zakaj Bilbo?« odgovoril s pomenljivimi besedami: »Nekateri verjamejo, da lahko zlo kroti samo silna moč. Jaz pa sem ugotovil, da ni tako. Odkril sem, da drobne stvari, vsakdanja dejanja navadnih ljudi varujejo pred temo. Drobni izrazi prijaznosti in ljubezni ...« Hollywood to razmišljanje obrača na glavo ali vsaj zamegli, ko žaromete usmerja v nedosegljive sposobnosti in lastnosti ...

Očarati, prevzeti, ganiti

Ali torej lahko zaključimo, da je Peter Jackson popačil Tolkienovo stvaritev? Ne. V trilogiji smo priča epskim spopadom med škрати, vilinci, orki ..., prizorom vrednim Tolkienovega pisateljskega genija. In sicer v tem smislu, da očarajo, prevzamejo, ganejo ... Ne smemo pozabiti, da je to bil tudi osnovni motiv

² Oris situacij, ki jih Bilbo uspešno razreši in postaja voditelj tovarišije (vloga Gandalfa se manjša, vloga Bilba pa večja) z navedenimi stranmi v Hobitu (1986): dogodek z Ajdi (ta naloga je Bilbova prva in mu spodleti), dogodek s pajki (160sl.), s sodi (178sl.), z vrati na Samotni gori (202–204), zadnji hip predlaga umik v rov pred Smaugom (216), poizveduje pri Smaugu (najde Samugovo šibko točko kar je za nadaljnji razplet ključnega pomena) (224, 261), roti škrate naj zaprejo skrivna vrata in se skrijejo (228), izroči svetinjo (264sl.) itd. V grobem lahko zaključimo, da sta si vse naloge »razdelila« Gandalf in Bilbo. Po Gnadalfovem odhodu je Bilbo »prevzel v njihovi pustolovščini mesto resničnega vodje (219).

Tolkienovega pisanja sage o Prstanu. Tolkien je zapisal glede svojega motiva pisanja: »Poglavitni motiv je bila pripovedovalčeva želja, da bi /.../ priklenila pozornost bralcev, jih zabavala, jih razveseljevala in jih tu pa tam morda razburila ali globoko ganila.« (Tolkien 2002, 22.) Čeprav je *Hobit* idejno krščansko (katoliško) delo, je Tolkien to dejstvo namenoma potisnil v ozadje – takisto ustvarjalci filma, vendar iz drugačnih razlogov. Tolkien je zelo prefinjeno zastavil celotno delo v smislu moralne krščanske uporabnosti – *Hobit* ponuja v mnogih ozirih, seveda zapakirano v svet pravljčnih bitij, krščanski pogled na svet. Isto občestvo, ki bi se v drugačnih okoliščinah norčevalo iz krščanskega pogleda na svet, ga v *Hobitu* in *Gospodarju prstanov* morda sprejema. Kot je poudaril Tolkienov življenjepisec, Daniel Grotta-Kurska, dobre ljudi v Srednjem svetu spodbuja in vodi etični sistem, ki je v vseh pogledih krščanski, razen po imenu. Tolkienovi liki vedo, kaj morajo narediti, pa čeprav včasih pri tem oklevajo. »Čeprav so moralne odločitve, ki jih morajo sprejeti liki v Tolkienovih delih, pogosto zapletene in zato težavne, pa vedno obstaja prava izbira – pa ne prava samo za to osebo ali v tej situaciji, ampak tudi v univerzalnem smislu. In če v Srednjem svetu vedno obstaja prava izbira, vedno obstaja tudi napačna. S svojim prikazovanjem absolutne resnice, objektivne pravice in krivice ter dobrega in zlega, ki nista relativna, Tolkien predstavlja svet, ki se bo krščanskim bralcem zdel precej znan,« zapiše Devin Brown (2013, 130). Morda torej, če upoštevamo željo Tolkiena, je prav, da je film takšen, kot je, »holivudski spektakel«.

Reference:

Brown, Devin. 2013. *Hobit, neizrečeno krščansko sporočilo*. Prev. Leon Jagodic. Ljubljana: Družina.

Jona Javoršek, Jan. 2003. *Vrata srednjega sveta (Spremna beseda)* V: J. R. R. Tolkien. *Kraljeva vrnitev*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Ogrizek, Dušan. 1986. *Mojster Tolkien in hobiti*. V: J. R. R. Tolkien. *Hobit ali Tja in spet nazaj*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Tolkien, J. R. R. 1986. *Hobit ali tja in spet nazaj*. Prev. Dušan Ogrizek. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Tolkien, J. R. R. 2002. *Gospodar prstanov; Bratovščina prstana*. Prev. Branko Gradišnik. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Razmišljanja

A close-up photograph of a tree branch covered in green moss. Several clear water droplets are hanging from the branch, with one prominent drop on the right side. The background is a soft, out-of-focus grey, creating a bokeh effect with some blurred light spots.

Fotografija: Mateja Gašperin

Klavdija Stanonik

(absolventka mag. študija Zakonskih in družinskih študij)

NAJ BOLEZEN NE POSTANE NUJNI DEL STARANJA –VESELO SRCE PODARJA ZDRAVJE, POTRT DUH PA SUŠI KOSTI

Mladost je neumnost, ki jo more ozdraviti le starost.

Veliko je majhnih stvari, ki so vredne spoštovanja, in malo je velikih stvari, ki so vredne občudovanja. Mojega velikega občudovanja je deležna tudi moja mama Johana Mihelič. Bila je izjemna ženska, ki je s svojim zgledom, kako živeti polno in zdravo življenje vse do svoje poslednje ure, vtisnila globok pečat v moje srce. Pred osmimi leti, v svojem 86. letu, nas je zapustila z mirnim srcem in nasmehom na obrazu, pričakujoč izpopolnitev svoje vere, ki jo je gojila celo svoje življenje.

Še danes se spominjam njenih pogostih besed: **Goro bo premaknil le tisti, ki je v začetku premikal kamenčke.** Njene spodbude so prihajale od zunaj, spoznanja od znotraj, njen vedno nasmejan obraz pa mi je dajal pogum, da sem tudi sama pogumno zakorakala na svojo življenjsko pot, posuto z različnimi kamenčki.

Rojstvo Johane Mihelič je beleženo leta 1920. Bila je rojena kot drugi otrok popolnoma zdravega telesa. Odraščala je v krogu svoje družine v Virmašah. Doma so imeli majhno kmetijo, zato se je že od malih nog gibala v zelo zdravem okolju narave; travnikov, gozdov in polj. Imeli so nekaj domačih živali, za katere je tudi sama rada poskrbela.

Mama Johana je sicer zelo cenila modrost. Že kot majhen otrok je rada prebirala knjige in tudi z veseljem obiskovala šolo, ki je bila takrat še pod okriljem uršulinskih redovnic v Škofji Loki. V dvajsetem letu starosti se je zaljubila, poročila in poklonila življenje osmim zdravim otrokom. Z možem sta si v Škofji Loki zgradila svojo hišico, ob kateri sta bili dve veliki njivi. Namreč mama je zelo oboževala tudi rože. Ustvarila si je svoj hobi vrtnarjenja, ki ga je gojila vse do svoje smrti. Tudi ljubezni do knjig ni pregnala še tako huda stiska med vojno. Pogosto je prebirala romane in pravljice, še tudi na svoja stara leta. Doma je imela toliko knjig, da sem pogosto rekla: »Mama, jaz grem kar v tvojo knjižnico pogledat, če bo kaj pametnega zame.« Ko sem bila še majhna deklica, mi je znala s svojim zgodbami zelo obogatiti in zbujati fantazijo. Še posebej pa sem ji hvaležna, da me je za branje navdušila tudi s svojim zgledom.

Že od malih nog se je Johana prehranjevala z zdravo domačo hrano iz vrta in mesnino iz hleva. **Povej mi, kaj ješ, in povedal ti bom, kdo si**, je pogosto rekla tudi moja mama. Zelo je oboževala domače vrtnine in sadje, ki je raslo po drevesih za hišo. Od mladosti naprej je vsako jutro na tešče popila jabolčni kis, razredčen z vodo in žličko sladkorja. Bila je prepričana, da je to tisto, kar jo je zavarovalo žilnih in srčnih bolezni. Sama se sprašujem, koliko bi to bilo res. Dejstvo pa je, da zares ni imela nikoli srčno-žilnih bolezni. **Menim pa, da je bila tudi zmernost eden izmed njenih najboljših zdravnikov.** Pogosto me je poučevala o zdravi prehrani. Majhno znanje dela ljudi ohole, veliko pa zmerne, zato prazno klasje napihnjeno dviga glavo, polno pa se skromno stiska k zemlji. Mama je bila namreč globoko prepričana, da ni dobro iskati utehe v prenajedanju s slaščicami, temveč je pomembno poskrbeti, da se nikoli preveč ne nasitiš. Sicer se je Johana pogosto tudi **postila**, kar ji je predstavljalo moč v smislu odrekanja hrani. Po njenem mnenju je post pomembno prispeval k bistrosti njenega uma. Pogosto se je šalila z besedami: »Ko zagledaš torto, pazi, da ti ona sama ne ukaže, da jo moraš takoj pojesti.« Njene poduke sem jemala resno in še danes, po njeni smrti, se pogosto spomnim na **zdravilen post in zdravo domačo hrano.**

Sicer je mama Johana gojila tudi svojo pomembno narodno zavest do Slovenije. Njeno neizmerno veselje je bila gorenjska narodna noša. Kar sama se je podučila o izdelavi za takrat zelo cenjene simbolne obleke. Bila je edina strokovnjakinja na Gorenjskem, ki je znala po merilu sešiti narodno nošo z vsemi dodatki. Ljudje so zelo cenili njene sposobnosti in pogosto je bila prezaposlena s šivanjem, saj so pri njej naročali obleke ljudje iz cele Slovenije in celo takratne Avstrije. Poleg šivanja pa je bila tudi zelo zavzeta za obisk slovenskih narodnih noš na kulturnih in družabnih prireditvah v Sloveniji. Pogosto je kar sama organizirala shod narodnih noš. Zares je bila zelo dobra organizatorka in voditeljica, saj se je redko zgodilo, da kakšna stvar ne bi uspela po njenih načrtih. Ljudje so jo imeli zelo radi, saj je bila po naravi veselega in preprostega srca. Hobi s šivanjem narodnih noš je gojila vse do svoje smrti in pred svojo zadnjo uro zapustila vso svojo umetnino z besedami: **»Kar tako naprej!«**

Dinamika življenja moje stare mame je bila zelo živahna, zdrava in večplastna. Rano se je prebujala in z nočjo odšla v posteljo. Skrbela je za zdravo domačo prehrano. Neprestano se je gibala v naravi in je vedno ohranjala stike s svojo okolico. Pogosto je imela tudi stik z zemljo, saj je zelo rada vrtnarila. Ni imela slabih razvad. Redko je popila kozarček alkohola in nikoli ni kadila. Do zadnje ure je imela veliko smislov predvsem pa tudi zelo veliko prijateljic in prijateljev, s katerimi so skupaj gojili hobije in ustvarjali nov boljši jutri. Imela je močno narodno zavest in prepričanje, da se življenje vedno obrača na bolje, če si za to prizadevamo. Sicer nikoli ni rada obiskovala zdravnikov, kar je bilo tudi zelo

poredko, saj je bila v vsem življenjskem obdobju, tudi v svoji starosti, telesno, duševno in duhovno zelo zdrava.

Pravijo, da je življenje kot brusni kamen -- ali vas bo otopilo ali zgladilo, je odvisno tudi od vaših odločitev.

Mateja Vidovič

(3. letnik, Teološke študije in Pedagogika)

JE APOFTEGMA O ASKEZI AKTUALNA ZA ŠTUDIJO?

(Razmišljanje)

Kaj imajo skupnega puščavnica Sinkletika iz 4. stoletja, apoftegma o askezi in študij?

Sinkletika, ki se je rodila v Makedoniji v 4. stoletju, je izvirala iz plemenite in bogate družine, s katero se je naselila v Aleksandriji. Njeno ime, ki izhaja iz grške besede »synkletikós«, kar pomeni »senarskega rodu ali položaja«, že veliko pove o njej. Po smrti staršev je s slepo sestro odšla v samoto, postala puščavnica ter se posvetila postu in molitvi (Izreki svetih starcev 2002, 241). Ljubila je samoto, zato se ji je vzgoja mladenk, ki so ji želele slediti, sprva upirala, kasneje pa jih je vzgajala bolj s tišino in solzami kot z besedo. Dobro je poznala Sveto pismo in bila duhovno zrela oseba, kar dokazujejo tudi njene apoftegme – modri izreki. Sinkletika je poučevala o krepostih: ponižnost, čistost, ubožstvo, askeza in ljubezen. Umrla je po hudi bolezni in v visoki starosti – živela je štiriinosemdeset let. Njen sodobnik, imenovan Psevdo-Atanazij, je napisal njen življenjepis (Izreki svetih starcev 2002, 242). Sinkletika je živela zgledno življenje, vredno posnemanja. Cerkev ji je podelila čast oltarja – kanonizirala jo je, 4. januarja pa je na koledarju zapis imena sveta Sinkletika – devica in puščavnica.

Kaj je apoftegma? Apoftegma je moder izrek. Običajno v obliki dialoga med puščavnikom/puščavnico in kandidatom/kandidatko za samotarsko življenje, ki ga/jo spodbuja in vabi k premišljevanju in razmišljanju ter mu/ji omogoča duhovno rast in dozorevanje.

V knjigi *Izreki svetih starcev*, kjer so zbrane apoftegme puščavnikov in puščavnic, je zapisana tudi apoftegma Sinkletike, ki govori o askezi. Puščavnica Sinkletika pravi, da obstaja tudi prenapeta askeza, ki jo dovoljuje sovražnik, ter dve vrsti askeze: Božja, kraljevska askeza in tiranska, demonska askeza. Razlikujemo ju lahko z ozirom na zmernost. Puščavnica spodbuja: ves svoj čas imej stanovito mero za post. Pravi: ne posti se štiri ali pet dni, naslednji dan pa to uniči z obiljem zaužite hrane. Nezmernost povsod prinaša pogubo. Priporoča: dokler si mlad in zdrav, se posti, saj pride tudi starost in slabotnost. Spodbuja in vabi: kolikor moreš, si torej nabiraj zakladov glede hrane, da boš tedaj, ko jih ne boš več mogel, našel mir (Izreki svetih starcev 2002, 245).

To apoftegmo, ki sicer govori o askezi, postu in odpovedi hrane, je mogoče razumeti in razlagati tudi širše – v kontekstu učenja ozirom študija. Tudi pri študiju je potrebna zmernost. Lahko bi celo rekla, da razlikujem dve vrsti študija: tako imenovano »kampanjsko učenje/študij« ter sprotno učenje in študij. Kampanjsko učenje bi lahko primerjala s prenapeto askezo, ki jo dovoljuje sovražnik, medtem ko sprotno učenje in študij lahko primerjam z Božjo, kraljevsko askezo. Kampanjsko učenje in študij je učenje le nekaj dni pred preverjanjem in ocenjevanjem znanja oziroma izpitom. Tako pridobljeno znanje je površinsko in nepoglobljeno. Medtem ko sprotno učenje in študij zahtevata disciplino, zvestobo in vztrajnost ter sprotno delo, kar predstavlja napor in prinaša zadovoljstvo. Tako pridobljeno znanje je utrjeno, poglobljeno in ostane v spominu, če že zbledi, pa pusti vsaj osnovno znanje. Koliko truda bomo vložili v študij, je odvisno tudi od tega, koliko se želimo študijsko pripraviti za življenje in strokovno izobraziti ter si s tem pridobiti ustrezne kompetence za opravljanje strokovnega dela ter koliko želimo prispevati s svojim strokovnim znanjem pa tudi z drugimi talenti in s spretnostmi ter sposobnostmi h gradnji boljšega, lepšega sveta in prihodnosti. Več kot boš vložil truda v študij, več sadov boš žel že sedaj in kasneje v starosti.

Apoftegma puščavnice Sinkletike o askezi in razmislek o aktualnosti za študij imata lahko več skupnega, kot si sprva mislimo. Askeza in študij sta povezana. Oboje zahteva napor, a ob zmernosti prinašata zadovoljstvo, radost in veselje.

REFERENCE

Izreki svetih starcev. 2002. Celje: Mohorjeva družba.

VIR: <http://svetniki.org/sveta-sinkletika-devica-in-puscavnica/> (Pridobljeno 8. aprila 2015)

INTERVJU

Fotografija: Mateja Gašperin

Clara Ivanc in Martina Smodiš

ASISTENTKA SAŠA BATISTIČ

1. V lanskem študijskem letu ste postali asistentka pri katedri za liturgiko. Kako ste se odločili za študij teologije in za smer liturgike?

S teologijo sem se kar malo lovila. Moja dobra prijateljica je študirala teologijo in ko sem pri šestnajstih videla njene zapiske o Akvincu, me je spreletelo, da si raje zvrtno luknjo v koleno, kot da študiram nekaj tako duhomornega, saj ni po mojem mnenju nič presegalo lepote nemške ekspresionistične književnosti in nemškega jezika. Po maturi sem se odločila za študij germanistike na Filozofski fakulteti in že po nekaj mesecih me je ves zanos minil. Namesto Parsifala je v mojih rokah končal »nek« Maritain, ki je v enem poglavju pisal o Akvincu in zdelo se mi je absolutno zanimivo. Začela sem brati različne avtorje in govor o Bogu me je premamil. Oseba, ki pa je zaslužna za moj »tolle - lege«, je nekdanji župnik Božidar Ogrinc, s katerim sva se veliko pogovarjala in dejansko me je on opogumil za študij teologije (navkljub ne preveč navdušenim staršem). A za to odločitev mi ni bilo še nikoli žal.

Liturgika mi je bila zanimiva že v 1. letniku pri prof. Fabijanu, ki je bil izreden predavatelj in ker je nam, takrat še nadebudnim teologom, odgovarjal na vsako vprašanje. V 4. letniku pa je prišel še en markanten predavatelj – prof. Krajnc. Pravzaprav mi je bilo zanimivo, ker je profesor predaval s takim esprijem in bil sveto prepričan, da predava najpomembnejši predmet. Zelo kmalu mi je navdušenje predal naprej. Malo za šalo – mogoče mi je bila liturgika položena že v zibko. Baj je naj bi moje roke pri krstu nenehno hlastale za obrednikom, kot otrok sem imela maše v svoji sobi ... »Mašujem« več ne, ljubezen do obredja pa je ostala.

2. Naslov vašega diplomskega dela je »Teologija evholoških besedil v Rimskem misalu«. Zakaj ste se odločili za to temo?

Delim si dve ljubezni: liturgiko in potem dogmatiko. Posledično sem želela pisati o tematiki, ki bi se dotikala obeh teoloških področij, zato sem se pod mentorstvom prof. Sorča in prof. Krajncu odločila za to temo. Liturgija in seveda Rimski misal sta mi še posebej ljuba, prav tako tudi dogmatični traktati de Deo uno et trino. Predmet preučevanja je bil torej Rimski misal oziroma evhološka besedila in kakšno teologijo razodevajo v sebi. Posebno področje pa je bilo vprašanje Božjih imen v latinskem, slovenskem, nemškem, italijanskem in

hrvaškem misalu, saj se mi zdi nekaj nadvse čudovitega, da imamo v slovenskem prevodu toliko prečudovitih imen za Boga Očeta. Če povem zelo na kratko, sem v diplomski nalogi poskušala dokazati staro načelo »lex orandi, lex credendi«, torej načelo, ki mi je iz liturgično-dogmatičnega vidika zelo blizu.

3. Kot asistentka se s študenti srečujete na predavanjih, kjer podajate svoje znanje. Ali nam lahko zaupate, na kakšen način potekajo vaša predavanja/vaje?

Predavam ravno ne, čeprav bi verjetno znali študentje povedati, da se o kakšni stvari preveč razgovorim. Primarna stvar pri vajah je predstavitev seminarskih nalog, zato sem včasih v dokaj pasivnem položaju. Kar imam posebno rada pri vajah, je čas. To pomeni, da se lahko s študenti o določeni snovi pogovarjam, jim še kaj več predstavim, si delimo mnenja in različne poglede. Vsaj taka je moja predstava vaj na fakulteti, ker razbija monotonost. Ko sem bila še sama študentka na dodiplomskem programu, so mi bile včasih nekatere vaje dolgočasne ravno zato, ker ni bilo neke svobodne diskusije. A kot pravim, to ni vedno mogoče, za kar mi je malo žal, saj je to najbogatejši del vaj.

4. Vaš doktorat je še v nastajanju. Kakšno temo ste izbrali in zakaj?

Tako je, disertacija je še v nastajanju in občasno preverja mentorjevo potrpežljivost, ki jo – hvalabogu – še ima. Naslov naloge je Inkulturacija in akulturacija mašnih evholoških besedil v slovenskem prevodu Rimskega misala. Na nek način nadaljujem svojo diplomsko nalogo v smeri raziskovanja evholoških besedil in pomena prevoda. Namen dela je prikazati, kako kultura vpliva na prevod mašnih evholoških besedil in obratno – kako prevod vpliva na kulturo. Ponovno se vračam k Rinskemu misalu, evhološkim besedilom, liturgičnemu jeziku in prevodu; stvarjem, ki me pri liturgiki najbolj zanimajo, hkrati pa lahko na trenutke potešim željo po dogmatiki.

5. Ali nam lahko zaupate kakšno zanimivo prigodo iz vaših študijskih dni?

Ob tem vprašanju imam kar malo nostalgije po študijskih dneh, saj je bil ves čas študija prepleten s prijateljstvom, humorjem in dobro voljo. Težko bi se odločila oziroma se ne spomnim kakšne posebne in zanimive prigode. Ko se srečamo s sošolci, si priključimo v spomin letniške ekskurzije na Ptuj, v Rim in na Irsko. Vsa ta naša skupna popotovanja so bila svojevrstna prigoda. Pa vendar so se zanimive stvari dogajale tudi znotraj predavalnic: spominjamo se eksegeze z jazbeci pri prof. Peklaju (vem, da je težko razumljivo), pri Ontologiji smo ugotavljali drevo ob oknu predavalnice 2, pri Filozofiji religije smo na poti na grad in ob sladoledu razpravljali o bistvu, kanonsko pravo s prof. Koširjem je razred zase.

6. S čim se zraven teologije še ukvarjate in kje po svetu ste že potovali, kje in kaj vam je bilo najbolj všeč?

Nekaj znanja teologije poskušam unovčiti v svoji »posvojeni« župniji Ljubljana – Moste. Tam poučujem verouk in pomagam pri drugih zadevah in dogodkih, ki se odvijajo v župniji. Moj velik hobi je tudi računalništvo, še posebej Ubuntu Linux, kjer sem koordinatorica prevajanja. Misli si zbistrim s tekom, zelo rada preberem kakšno knjigo, grem na koncert klasične glasbe ali v gledališče.

Potovanja pa ... Do sedaj sem potovala po Evropi od celinske Grčije do Avstrije, Nemčije, Francije, Češke, Poljske, Irske, nekaj Severne Afrike in skočila čez lužo v ZDA. A država, ki mi je najbolj všeč in v katero se neprestano vračam, je Italija. Od kulinarike, rimske arhitekture, toskanskih gričkov, sicilijanskega sonca in celo do napolitanskih smeti – vse ima svoj čar!

7. Imate kakšen življenjski ali študijski nasvet za naše študente?

V študij se poglobite, bodite pronicljivi, radovedni, kritični, spoštljivi, dialoški, mnogovrstni in modri.

Pri tridesetih vam težko delim življenske nasvete, a v izziv vam povzemam misel iz Almodóvarjevega filma Vse o moji materi, ki pravi, da bolj kot si pristen, bolj si podoben svoji lastni sanjski podobi. Zdi se mi, da nas k tej človeški pristnosti nagovarja tudi papež Frančišek.

Tomaževa proslava 2015

Fotografija: Mateja Gašperin

Tadej Ložar

TOMAŽEVA PROSLAVA 2015

V ponedeljek, 2. 3. 2015, je potekala vsakoletna Tomaževa proslava. To je dan, ko se profesorji in študentje zahvalijo Bogu in zavetniku Teološke fakultete Tomažu Akvinskemu za preteklo študijsko leto; obenem je to priprošnja za prihodnost. Sveto mašo je ob 9. uri ob somaševanju slovenskih škofov in profesorjev daroval veliki kancler Teološke fakultete nadškof Stanislav Zore. Ob začetku svete maše je vse navzoče pozdravil dekan p. Christian Gostečnik. Pri maši so sodelovali študentje in študentke Teološke fakultete, peli pa so pevci zbora Teološke fakultete. V mašnem nagovoru je nadškof Zore poudaril, da je poslanstvo fakultete, da vedno odgovarja na izzive na vseh ravneh. Fakulteta mora stremeti k izobraževanju ljudi, ki bodo svojo vero konkretno živeli in tako bistveno pripomogli h gradnji cerkvenih občestev. Sami teologi pa morajo, po nadškofovih besedah, pogumno stati za katoliškimi načeli. Varovati se morajo, da bi s svojimi besedami in delovanjem skušali ljudem ugajati, delovati všečno.

Po sveti maši je v dvorani Teološke fakultete potekala slavnostna akademija. Na akademiji je bilo prisotnih poleg slovenskih škofov, profesorjev in študentov še nekaj drugih gostov. Povabljeni so bili predstavniki teoloških fakultet iz Beograda (prodekan dr. Dragomir Sando), Zagreba (dekan dr. Tonči Matulić) in Osijeka (dekanja dr. Suzana Vuletić) ter apostolski nuncij v Republiki Sloveniji msgr. dr. Juliusz Janusz. Vsi gostje so povedali nekaj kratkih besed, kjer so posebej poudarili poslanstvo teološkega študija v sodobnem času. Prišla sta tudi prodekan Medicinske fakultete, dr. Tadej Battelino, in prodekanja Zdravstvene fakultete, dr. Anamarija Zore, ki sta posebej pohvalila dobro medsebojno sodelovanje vseh treh fakultet Univerze v Ljubljani. Slovesnosti sta se udeležila tudi dekan Filozofske fakultete Univerze v Mariboru, dr. Marko Jesenšek, in prorektorica Univerze v Mariboru, dr. Mihaela Koletnik. Akademijo pa so popestrili pevci mešanega pevskega zbora Teološke fakultete pod vodstvom Gregorja Klančiča in mešani pevski zbor Pravne fakultete Pegan pod vodstvom Ane Leban.

Slavnostni govornik je bil doc. dr. Ivan Platovnjak DJ. Naslov njegovega predavanja se je glasil: »Izzivi krščanske duhovnosti danes!«. V svojem prispevku se je posebej oprl na izsledke anket na temo duhovnosti, ki jo je opravil med študenti Teološke fakultete. Analize anket so pokazale na pomembnost praktične duhovnosti za življenje posameznika in njegovo interakcijo z drugimi. Osrednja misel dr. Platovnjaka je bila, da je potrebno duhovnost živeti oz. da je duhovnost življenje.

Na slavnostni akademiji so podelili diplome, magisterije, doktorate in ostala priznanja fakultete za različna področja oz. programe. Poleg akademskih priznanj pa so podelili dve Tomaževi nagradi za najboljši diplomski deli in še eno posebno nagrado Teološke fakultete za področje dogmatike, ki jo je na predlog prof. Antona Štruklja podelil veliki kancler nadškof Stanislav Zore. Študentski svet pa je podelil nagrade za najboljšega profesorja, asistenta in strokovnega delavca fakultete. Svoje odločitve je tudi jasno utemeljil. Nagrado za najboljšega profesorja je prejel prof. dr. Anton Štrukelj. Nagrado za najboljšo asistentko je prejela dr. Tanja Pate, nagrado za najboljšega strokovnega delavca pa Miha Pate, ki zadnje leto opravlja delo na referatu. Po koncu slavnostne akademije so vsi povabljeni odšli na škofijski sedež v Ljubljani na pogostitev.

Redni profesor dr. Anton Štrukelj

– NAJ PROFESOR 2014/15

Vir: Teološka fakulteta

Redni profesor dr. Anton Štrukelj, dr. teologije, habilitiran za področje dogmatične teologije in ekumenizma ter za patrologijo, visokošolski učitelj na Teološki fakulteti od leta 1984, si po mnenju študentov zasluži naziv »naj profesor« v študijskem letu 2014/15.

Nekaj osnovnih podatkov

Anton Štrukelj je rojen 4. januarja 1952 v Dobu pri Domžalah. Osnovno šolo je obiskoval v Domžalah (1958–66), klasično gimnazijo pa v Vipavi (1966–70). Po maturi je leta 1970 vstopil v bogoslovno semenišče in se vpisal na Teološko fakulteto v Ljubljani. Duhovniško posvečenje je prejel 29. junija 1976 v Ljubljani. Govori francoski, italijanski, nemški, latinski, angleški in ruski jezik.

Študijsko delo

Doktorat na Teološki fakulteti v Ljubljani je obranil leta 1980, magisterij iz vzhodne teologije pa na Papeškem vzhodnem inštitutu v Rimu leta 1984. Profesor dogmatične teologije je od leta 1984. Več let je bil predavatelj ekleziologije, ekumenizma in patrologije na Teološki fakulteti Univerze v Ljubljani. Kot gostujoči profesor je predaval na več tujih univerzah in mednarodnih kongresih. Od 1997 do 2003 je bil član Mednarodne teološke komisije v Rimu, ki jo je vodil kardinal Ratzinger. Od leta 1993 do 2002 je bil prvi tajnik Slovenske škofovske konference.

Pedagoško delo

Njegovo pedagoško delo ima nadvse visoko vrednost. Snov podaja razumljivo in pregledno. Vedno je pripravljen vzpodbujati študente ter jim pomagati pri vseh težavah, s katerimi se srečujejo, da uspešno zaključijo bodisi diplomski, magistrski ali doktorski študij bodisi raziskovalna dela.

Znanstveno-raziskovalno delo

Od leta 1999 je urednik slovenske izdaje Mednarodne katoliške revije *Communio*, od leta 1991 pa član uredništva *Communio-Kristjanova obzorja*.

Je urednik izbranih spisov prof. Antona Strleta (4 zvezki), sourednik ekumenskega zbornika *V edinosti* ter član uredniškega odbora *Bogoslovnega vestnika* in *Časopisa za teološka i medureligijska pitanja* Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Sarajevu Vrhbosnensia. Je koordinator in soprevajalec *Katekizma katoliške Cerkve*, ki je izšel leta 1993, prevajalec *Kompendija KKC* iz leta 2006 in soprevajalec *Youcata*, ki je izšel leta 2011. V slovenščino je prevedel nad 20 knjig in nad 70 teoloških besedil. Njegove razprave so prevedene v 12 jezikov. Njegova bibliografija obsega več kot 1080 enot.

Vestno opravlja tudi recenzentsko delo ter sodeluje pri organizaciji strokovnih srečanj v nacionalnem in mednarodnem okolju. Ob njegovi znanstveno raziskovalni dejavnosti pa prav gotovo ne smemo pozabiti na njegovo posebno predanost učenju in prenašanju znanja generacijam študentov.

Za zaključek

Redni profesor dr. Anton Štrukelj s svojim znanstvenim, izobraževalnim in strokovnim delom dokazuje znanstveno ustvarjalnost, pedagoško in strokovno usposobljenost ter ima mnoge strokovne izkušnje, ki jih z veliko predanostjo in ljubeznijo prenaša na študente.

Nekaj zaslug za to ima prav gotovo tudi b. sl. prof. dr. Anton Strle, ki je vzgojil prof. dr. Antona Štruklja v dobrega teologa in profesorja ter poštenega duhovnika.

Tako kot prof. Strle tudi prof. Štrukelj goji posebno ljubezen do teologije. To študenti opazimo predvsem v profesorjevi jasnosti, ko razlaga teološke pojme, ko nam poskuša na vseh področjih teologije vcepiti jasnost, še posebej na področjih, kjer danes vlada zmedenost. Predvsem pa si prizadeva pri študentih vneti ljubezen in spoštovanje do teologije kot znanosti na eni strani in kot duhovne razsežnosti našega življenja na drugi.

Redni profesor dr. Anton Štrukelj uspešno sodeluje s stroko tudi zunaj ljubljanske univerze, ima izkazano mednarodno odmevnost in mednarodno sodelovanje ter uspešno pedagoško in raziskovalno delo s študenti, zato si prav gotovo zasluži naziv »naj profesor« 2014/15.

Miha Pate

– NAJBOLJŠI STROKOVNI SODELAVEC 2014/15

Gospod Miha Pate je dosegljiv, prijazen in potrpežljiv do študentov. Vedno si vzame čas in nam poskuša pomagati, kolikor le lahko. V referatu nas sprejeme tudi, ko ni uradnih ur in nam tako prihrani dodatno pot do fakultete. Njegovo prizadevanje študenti zelo cenimo. Zato si zasluži naziv najboljšega strokovnega sodelavca v študijskem letu 2014/2015.

Tanja Pate

– NAJBOLJŠA ASISTENTKA 2014/15

Asistentka Tanja Pate svoje delo opravlja vestno in odgovorno. Njeni odliki sta predvsem spoštljiv odnos do študentov in razumljivo podajanje snovi. Ko potrebujemo pomoč glede snovi, je vedno na razpolago, je odzivna in skrbna. Zaradi kombinacije njenega spoštljivega in hkrati toplega, sproščenega odnosa do študentov si zasluži naziv najboljša asistentka študijskega leta 2014/2015

POROČILA Z DOGODKOV

Fotografija: Mateja Gašperin

Samo Skralovnik

KRATKO POROČILO Z MEDNARODNEGA EKUMENSKEGA SIMPOZIJA TEOLOGIJA V DIALOGU

Maribor, 16.–18. oktober 2014

Od 16. do 18. oktobra 2014 je na Teološki fakulteti, Enoti v Mariboru, potekal mednarodni ekumenski simpozij z naslovom *Teologija v dialogu*. V sklopu simpozija je bila organizirana mednarodna znanstvena delavnica Moč in nemoč besede v družbenem dialogu. Simpozij sta organizirali Teološka fakulteta, Enota v Mariboru, in Inštitut Stanka Janežiča za ekumensko teologijo in medreligijski dialog.

Mednarodna znanstvena delavnica Moč in nemoč besede v družbenem dialogu

Simpozij se je začel v četrtek, 16. oktobra, z otvoritvijo preludija – znanstvene delavnice z naslovom *Moč in nemoč besede v družbenem dialogu*. Zbrane je najprej nagovoril izr. prof. dr. Maksimilijan Matjaž, predstojnik katedre za Sveto pismo in judovstvo ter nosilec delavnice. Njegove besede je pospremila kulturna točka Milade Kalezić, ki je recitirala izbrane misli blaženega škofa Slomška o moči in nemoči besede. Sledilo je slavnostno predavanje akad. prof. dr. Jožeta Krašovca z naslovom Komparativna presoja koncepta pravičnosti v antiki. Akademik je predstavil osnovni pomen koncepta pravičnosti v klasičnih antičnih kulturah in pokazal, da kljub podobnostim reprezentacij pravičnosti v politeističnih, panteističnih in monoteističnih kulturah – v kategorijah, kot so motivi, besedišče, podobe in literarne strukture – obstaja bistvena razlika na ontoloških osnovah.

Sledila so predavanja v delavnici oz. področni sekciji Moč in nemoč besede v dialogu, kjer se je zvrstilo 15 predavanj, ki so iz različnih gledišč osvetljevala judovski-krščanski koncept besede, etično zavezanost k pomenu besede in prepoznavi b(B)esede kot nosilke človeške identitete.

Teologija v dialogu

Simpozij Teologija v dialogu se je pričel s slavnostnim odprtjem simpozija s prvim plenarnim predavanjem. Navzoče v Slomškovi dvorani so najprej pozdravili doc. dr. Mateja Pevec Rozman, predstojnica Teološke fakultete, Enote v Mariboru,

prof. dr. Mihaela Koletnik, predstavnik rektorja Univerze v Mariboru, izr. prof. dr. Avguštin Lah, predstojnik Inštituta Stanka Janežiča za ekumensko teologijo in medreligijski dialog, ter msgr. dr. Stanislav Lipovšek, apostolski administrator nadškofije Maribor. Za kulturno popestritev ozračja je poskrbel mladinski pevski zbor OŠ Prežihovega Voranca.

Fotografija: Jure Viltušnik

Osrednji dogodek slavnostnega odprtja simpozija je bilo plenarno predavanje izr. prof. dr. Jureta Zečeviča, predstojnika ekumenskega inštituta KBG Zagreb, z naslovom *Suvremeni sporazumi i nesporazumi oko ekumenizma*. Dr. Zečević je najprej predstavil pomembne ekumenske sporazume in dokumente, nato se je v duhu Kristusove prošnje, »da bi bili vsi eno« (Jn 17,21), spraševal o pomenu ekumenizma, ki ga Katoliška cerkev prepoznava kot dosledno obliko posnemanja Jezusa Kristusa. Kljub temu so v nekaterih krščanskih skupnostih zavrnili idejo ekumenizma kot herezijo in kot relativizacijo njihove pravovernosti. Dr. Zečević je kot razlog številnih (komunikacijskih) nesporazumov pokazal in razgrnil različna razumevanja, manipulacije in izrabljanja koncepta ekumenizma.

Drugi dan simpozija se je začel z drugim plenarnim predavanjem, ki ga je izvedel izr. prof. dr. Milan Žust, svetovalec Papeškega sveta za pospeševanje edinosti kristjanov in član Mešane mednarodne komisije za teološki dialog med Katoliško in Pravoslavno cerkvijo. Naslov plenarnega predavanja se je glasil *Edinost v Kristusu, izhajajoč iz Kratke pripovedi o antikristu Vladimirja Solovjova*. »Govorimo o ljubezni, celo o ljubezni do sovražnikov, pa se težko srečamo celo s tistimi, ki oznanjajo istega Kristusa, isto ljubezen,« je razmišljal dr. Žust. Medtem ko se Evropa vedno bolj povezuje na politični in ekonomski ravni, kristjani ostajamo zaverovani vsak v svoj prav in le s težavo delamo majhne korake eden naproti drugemu. Razlog dr. Žust vidi v dejstvu, da smo se vsi bolj ali manj oddaljili od Jezusa Kristusa: »Občasno so nam postale bolj pomembne stvari, ki so drugotnega pomena: izrazi vere, drže v molitvi, cerkvene strukture.

Vse to je zelo pomembno, vendar je lahko tudi ovira, če postane važnejše od Kristusa, od odnosa z Njim in z bližnjimi.« Svoje razmišljanje je na slikovit način ponazoril s Solovjovjevo pripovedjo o Antikristu in pisateljevo življenjsko zgodbo, ki je, ne da bi zanikal svojo pravoslavno vero, izpovedal tudi katoliško in tako vstopil v edinost s Katoliško cerkvijo.

Zadnje plenarno predavanje z naslovom *Savremeni tokovi liturgijskog bogoslovja u srpskoj pravoslavnoj crkvi* je imel izr. prof. dr. Vladimir Vukašinić z beograjske pravoslavne teološke fakultete. Dr. Vukašinić je v predavanju predstavil zgodovinsko analizo osebnosti in institucij, ki so razvijale liturgično teologijo v Srbski pravoslavni cerkvi v zadnjih nekaj desetletjih. V nadaljevanju je dr. Vukašinić posvetil posebno pozornost učinkom in posledicam tujih teoloških vplivov – tako pravoslavnih vlivov kakor vplivov s strani drugih krščanskih Cerkva – na sodobno srbsko liturgično teologijo, s čimer je pokazal nujnost dialoške podlage za (nadaljnji) razvoj srbske liturgične teologije.

Fotografija: Jure Viltušnik

V nadaljevanju drugega dne so sledila predavanja po področnih sekcijah. V štirih sekcijah se je vzporedno zvrstilo 23 predavanj. Predavatelji so obravnavali in osvetljevali naslednje tematske sklope: Krščanska občestva v dialogu; Liturgija, umetnost in kultura; Teološki in filozofski razmisleki; Sodobni izzivi krščanstvu v Evropi. V prvem sklopu so strokovnjaki razmišljali splošno o krščanskem občestvu v dialogu z drugimi. V drugem sklopu so osvetljevali vprašanja liturgije, umetnosti in kulture s pravoslavnega, protestantskega in judovskega vidika. V tretjem sklopu je bila v ospredju teološko-filozofska refleksija današnjega časa, v zadnjem, četrtem sklopu so udeleženci razmišljali o tem, pred kakšnimi izzivi stoji krščanstvo v Evropi danes in kaj je temelj dialoga.

Zadnji dan simpozija so se najprej zvrstila predavanja po področnih sekcijah (8 predavanj), nakar je sledila okrogla miza ob zaključku simpozija (evalvacija simpozija). Na okrogli mizi so poleg plenarnih predavateljev sodelovali še

doc. dr. Bogdan Dolenc, izr. prof. dr. Avguštin Lah in mag. Violeta Vladimira Mesarič Jazbinšek. Gostje omizja so povzeli tridnevno dogajanje na simpoziju, kot dobro popotnico za nadaljnje ekumensko druženje in udejstvovanje, in ga umestili v dediščino medfakultetnih ekumenskih simpozijev.

Udeležba

Na simpoziju je sodelovalo 50 domačih in tujih strokovnjakov, doktorandov in doktorskih študentov. Sodelovali so tudi študenti Teološke fakultete: Nina Ditmajer, Rok Mihelič in Samo Skralovnik.

Nina Ditmajer je v sekciji Moč in nemoč besede v predavanju z naslovom *Protestantski in katoliški prevodi Svetega pisma v slovenski jezik kot primer jezikovne dialošкости* obravnavala slovenske protestantske prevode Svetega pisma v odnosu do katoliških prevodov. Pojem jezikovna dialošкость je predstavila kot prevzemanje in jezikovno prilagajanje katoliških prevajalcev po zgledu protestantskih prevodov.

Fotografiji: Jure Viltušnik

Rok Mihelič je v sekciji Sodobni izzivi krščanstvu v Evropi imel predavanje z naslovom *Pravna in teološka perspektiva razumevanja razmerja med Cerkvijo in državo znotraj krščanskega občestva*. Avtor je predstavil ureditev razmerja med Cerkvijo in nosilci javnih oblasti kot osrednje gibalno razvoja evropske zahodne družbe. S primerjavo različnih pogledov na državo in pravo (znotraj različnih krščanskih skupnosti) je razkril razkorak med normativnim (teološkim in pravno-teoretičnim pogledom) in dejanskim (doseženo družbeno resničnostjo).

Samo Skralovnik je v sekciji Moč in nemoč besede v predavanju *Eksistencialna dinamika poželenja v Svetem pismu: koren *hmd* v razmerju do korena 'wh* primerjal glagolski obliki dveh hebrejskih korenov. V razpravi je pokazal, kako lahko dinamizem poželenja razumemo kot eksistencialno silo (privlačnost) preko katere posameznik postaja človeško bitje v neločljivi zvezanosti telesne bivanjske in duhovne ontološke razsežnosti.

Razprave s simpozija so oz. bodo objavljene v znanstveni reviji *Edinost in dialog* oz. v zborniku kot prilogi revije. Povzetki vseh predavanj so na voljo na spletnem naslovu www.teolog.si.

Univerza *v Ljubljani*
Teološka fakulteta

ISSN 2350-594X

9 772350 594003